

Recente ontwikkelingen in het betalings- en effectenverkeer

Per 1 januari 2011 wordt in alle eurolanden nieuwe wetgeving van kracht die betrekking heeft op de echtheidscontrole van bankbiljetten in geldautomaten. Ook niet-bancaire exploitanten van geldautomaten moeten hieraan voldoen. Op het gebied van het wholesale betalingsverkeer zijn stappen gezet in het in ontwikkeling zijnde nieuwe, pan-Europese onderpandbeheersysteem CCBM2. Overeenstemming is bereikt over de vereisten, de kosten voor de centrale banken en over de planning. De start van CCBM2 is voorzien in 2013.

Verplichte echtheidscontrole bankbiljetten in geldautomaten

Op 9 oktober 2010 is het *Besluit van de Europese Centrale Bank van 16 september 2010 inzake echtheids- en geschiktheidscontroles en het opnieuw in omloop brengen van eurobankbiljetten* gepubliceerd. Dit besluit geeft uitvoering aan een in begin 2009 van kracht geworden wijziging in *Verordening 1338/2001 van de Raad van 21 juni 2001 tot vaststelling van maatregelen die noodzakelijk zijn voor de bescherming van de euro tegen valsemunterij*. Deze wetgeving bepaalt dat banken en andere partijen die bankbiljetten aan het publiek uitgeven verplicht zijn om te controleren dat deze bankbiljetten echt zijn en niet versleten of anderszins ongeschikt voor verder gebruik. Per 1 januari 2011 worden de voorschriften van deze nieuwe Europese wetgeving in de eurolanden van kracht. Zij sluiten nauw aan bij aanwijzingen die de ECB eind 2004 publiceerde en die in Nederland en de meeste andere eurolanden al worden nageleefd. Nieuw is vooral dat deze aanwijzingen nu een wettelijke basis krijgen.

Belangrijke aspecten van het besluit zijn dat niet alleen banken zich moeten houden aan het besluit, maar ook bijvoorbeeld wisselkantoren en waardevervoerders, alsmede alle andere partijen die betrokken zijn bij het weer in omloop brengen van bankbiljetten via geldautomaten, zoals winkels die zelf een geldautomaat vullen met de opbrengst van hun kassa. Daarnaast hoeven bankbiljetten die rechtstreeks van een nationale centrale bank komen niet (nogmaals) op echtheid en slijtage gecontroleerd te worden en moet de controle op echtheid en slijtage plaatsvinden met een machine die met goed gevolg is getest door het Eurosysteem en voorkomt op de lijst van dergelijke machines die op de website van de ECB wordt gepubliceerd.

Het in gebruik nemen van een machine uit deze lijst dient te worden gemeld aan de nationale centrale bank

en de verwerkte hoeveelheden biljetten dienen halfjaarlijks te worden gerapporteerd. Een ander belangrijk aspect is dat de controlevereisten van de Verordening en het besluit ook gelden voor biljetten die banken en wisselkantoren via een balietransactie weer in omloop brengen. Deze mogen echter handmatig door getraind personeel worden gecontroleerd en dit hoeft niet te worden gemeld. De gedachte hierachter is dat bij levering via de balie de klant kan meekijken of hij goede biljetten krijgt. Biljetten die bij de controle (vermoedelijk) vals of versleten blijken te zijn dienen te worden overhandigd aan – in Nederland – de Nederlandsche Bank.

De nationale centrale banken zijn belast met de monitoring van de goede werking van de gebruikte machines, onder andere door onderzoek ter plaatse. Het belang van deze regelgeving is dat er nu in het hele eurogebied een wettelijk stelsel van waarborgen is om te zorgen dat geldautomaten geen valse of vuile en slecht op echtheid controleerbare eurobiljetten uitgeven. Dit is temeer van belang nu een steeds groter deel van de via geldautomaten uitgegeven bankbiljetten niet meer rechtstreeks van de centrale bank komt. In Nederland is dit deel in de afgelopen vijf jaar afgenomen van ruim 90% naar rond de 30% in 2010. Vooruitlopend op de huidige wettelijke regelgeving heeft DNB daarom reeds in 2005 afspraken met de grote banken gemaakt om de uit 2004 stammende aanwijzingen van de ECB op te volgen.

Het ECB Besluit bevat verder voorschriften voor de machines die banken gebruiken om hun klanten bankbiljetten op eigen rekening te laten storten. Voor deze machines gelden gedetailleerde eisen. Zo mogen biljetten die vermoedelijk vals zijn door de machine niet aan de klant worden teruggegeven. Een dergelijke machine moet deze biljetten innemen en de pinpasgegevens van de betrokken klant registreren. Mocht bij verdere controle blijken dat het desbetreffende biljet toch echt is, dan wordt de rekening van de klant alsnog gecrediteerd. Voor 1 januari 2012 moeten de nodige maatregelen zijn ingevoerd. Tegen de instellingen die de verplichtingen niet nakomen kunnen sancties getroffen worden. Momenteel vindt met de betrokken departementen overleg plaats over de door Nederland in dit verband te nemen wetgevende maatregelen.

CCBM₂ live in 2013

Onlangs heeft de Raad van Bestuur van de ECB een besluit genomen over CCBM₂, het in ontwikkeling zijnde nieuwe, pan-Europese onderpandbeheersysteem. CCBM₂ staat voor *Collateral Central Bank Management*. Dit nieuwe systeem gaat de huidige nationale onderpandsystemen van de centrale banken in het eurogebied vervangen. Het systeem moet het beheer van onderpand door de centrale banken, zowel voor nationaal als grensoverschrijdend gebruik, efficiënter maken. Het gaat hierbij om het onderpand dat banken bij de centrale banken onderbrengen, zoals bijvoorbeeld obligaties en hypotheekleningen, om in ruil hiervoor krediet te verkrijgen (kredieten voor monetair beleid en intraday-krediet voor betalingsverkeer). Eén pan-Europees onderpandbeheersysteem biedt schaalvoordelen waar zowel de centrale banken als marktpartijen van profiteren. Een grote vooruitgang is de vereenvoudiging van de mogelijkheid om onderpand te gebruiken dat bij een andere centrale bank in het eurogebied in beheer is. Bovendien zijn in één systeem toekomstige aanpassingen doelmatiger door te voeren dan in vele nationale systemen. Ook zijn back-up voorzieningen voor het zeker stellen van continuïteit met één gezamenlijk systeem effectiever te regelen.

Het genomen besluit omvat de overeenstemming over de gebruikerseisen van CCBM₂, de kosten hiervan

voor de centrale banken en de planning van het project. Het systeem kan nu dus ontwikkeld gaan worden. De operationele fase zal in 2013 beginnen. Eerder was al besloten dat de Nederlandsche Bank en de Nationale Bank van België gezamenlijk, namens het Eurosysteem, CCBM₂ ontwikkelen en het operationele beheer op zich gaan nemen.

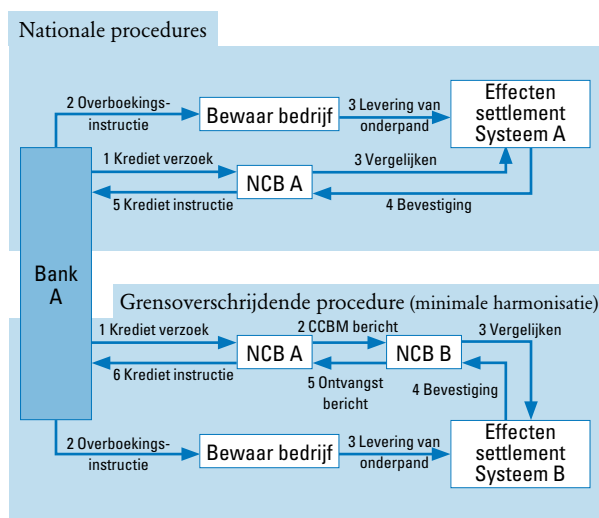
Alle centrale banken hebben aangegeven deel te gaan nemen aan CCBM₂. De meeste centrale banken gaan volledig over op CCBM₂. Enkele centrale banken zullen rond de start van de operationele fase nog niet alle onderdelen van CCBM₂ gaan benutten en zullen nog enige tijd functionaliteit van hun nationale onderpandbeheersysteem blijven gebruiken.

Opzet CCBM₂

CCBM₂ integreert het nationale en grensoverschrijdende belenen van onderpand waardoor het huidige *Correspondent Central Banking Model* (CCBM) straks voor de eurolanden onderling overbodig is. Het wordt dus eenvoudiger om bij de eigen centrale bank krediet te verkrijgen op onderpand dat wordt beheerd bij een andere centrale bank in het eurogebied (zie figuur 1 en 2). CCBM₂ gaat een ruim palet aan diensten en (juridische) technieken aanbieden, waardoor de huidige gewoontes in de diverse nationale markten niet hoeven te veranderen.

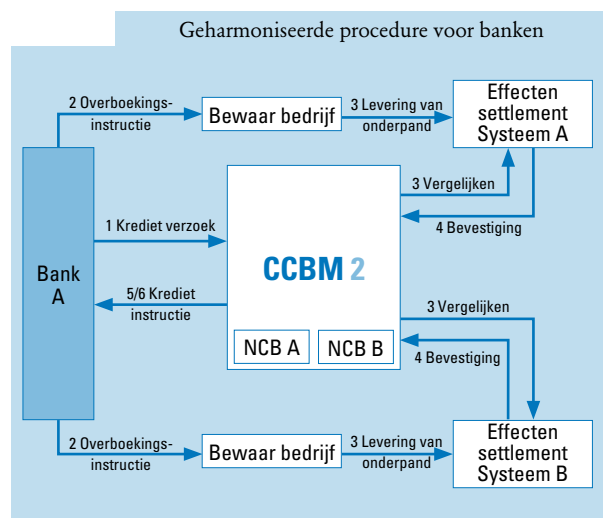
CCBM₂ is een IT-oplossing en centraliseert de verwerking, geautomatiseerd en *real-time*. Dit maakt het

Figuur 1 De huidige manier van onderpand gebruik: nationaal en grensoverschrijdend via CCBM

Bron: DNB, ECB.

Figuur 2 CCBM₂: één efficiënte manier voor gebruik van onderpand, nationaal en grensoverschrijdend

Bron: DNB, ECB.

onderpandbeheer efficiënter en hierdoor wordt de kwaliteit van de dienstverlening gelijk in het gehele eurogebied. De relaties met de marktpartijen voor onderpand en kredietverlening blijven zoals nu met de eigen centrale bank. De kosten van het systeem worden gedragen door alle centrale banken van het eurogebied. Alleen de kosten die bij de centrale banken in rekening worden gebracht door derden, zoals effectenbewaarinstanties en Swift, worden doorberekend aan de banken.

CCBM₂ wordt gekoppeld aan Target₂, het betalingssysteem dat binnen het Europese Stelsel van Centrale Bank wordt gebruikt voor eurobetalingen binnen Europa, voor een naadloze en up-to-date vaststelling van de kredietruimte voor gebruik overdag in Target₂. Verder is de koppeling met Target₂ ook nodig voor betalingen die volgen uit onderpand.

Verder wordt CCBM₂ gevoed met informatie over welke stukken in het Eurosysteem beleenbaar zijn en over de prijzen van deze stukken. Tot slot wordt CCBM₂ ook al voorbereid op aansluiting met het toekomstige Target₂-Securities, dat gebruikt gaat worden voor de settlement van effecten (zie figuur 3).

Planning en migratie

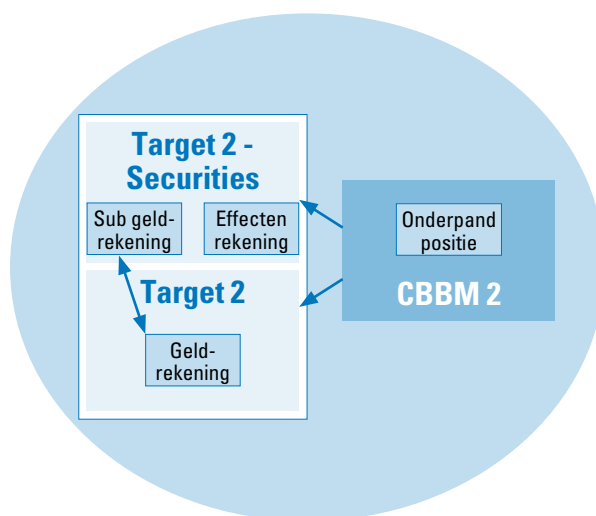
Momenteel worden de technische specificaties in delen uitgewerkt en vastgesteld, waardoor al op korte termijn begonnen kan worden met de software ontwikkeling. In maart 2012 moet de systeemontwikkeling bij de Nederlandsche Bank en de Nationale Bank van België

gereed zijn. Daarna gaan alle centrale banken van het eurogebied het systeem testen, eerst zelf, en daarna met de effectenbewaarinstanties en banken. Als alle testen goed zijn doorlopen wordt het systeem in gebruik genomen en kunnen oude systemen in principe uit dienst genomen worden. Dit is voorzien in twee groepen centrale banken, de eerste in de eerste helft van 2013, de tweede in het derde kwartaal van 2013. Dat is ruim voor de beoogde ingebruikname van Target₂-Securities.

Communicatie

Het Eurosysteem heeft in oktober tijdens SIBOS, de jaarlijks door SWIFT georganiseerde conferentie die dit jaar in Amsterdam plaats vond, CCBM₂ uitgebreid kunnen presenteren. Er is uitleg gegeven over de functionaliteit van CCBM₂ en over tijdlijnen en mijlpalen van het project. Marktpartijen verwelkomen CCBM₂ omdat het voor hen leidt tot het efficiënter benutten van onderpand. Vanaf nu zal het Eurosysteem de banken en de effectenbewaarinstanties regelmatig over de voortgang van het project informeren en hen de nodige informatie toesturen.

Figuur 3 CCBM₂ – Target₂ – T₂S

Bron: DNB, ECB.